

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr lic. Dominika Rydiana
pt. Specyfika drogi *Niemowlęctwa duchowego* siostry Leonii Marii Nastał,
Poznań 2022, s. 549.

Merytoryczna ocena pracy

Oceniając merytorycznie dysertację naukową recenzent powinien odpowiedzieć na kilka pytań:

1. Czy zasadne jest podjęcie takiego tematu?

Lektura dysertacji pozwala odpowiedzieć na postawione pytanie na dwu płaszczyznach: naukowej (teoretycznej) i egzystencjalnej.

Odpowiedź na postawione wyżej pytanie znajdujemy we wstępie s. 6. Autor pisze: „Do tej pory nauczanie siostry Leonii, a zwłaszcza droga *niemowlęctwa duchowego* nie doczekała się wielu naukowych opracowań. Ponieważ doktorant pisze w pracy, że siostra Leonia nie pozostawiła dzieł naukowych, określenie „nauczanie siostry Leonii” może się wydawać lekko przesadzone, lepiej napisać „przemyślenia siostry Leonii”. Tutaj autor wylicza, dwie prace magisterskie, napisane dość dawno: w 1986 i 1999 roku i które omawiają tylko niektóre elementy niemowlęctwa duchowego u siostry Leonii Nastał. Są też dwie prace doktorskie, które pośrednio odnoszą się do niemowlęctwa duchowego realizowanego przez Leonie.

To wystarczy, aby stwierdzić, że uzasadnione jest podjęcie komplementarnego opracowania niemowlęctwa duchowego, bardziej w praktyce życia, niż w przemyśleniach teoretycznych siostry Leonii. Na ten aspekt też wskazują dalsze słowa wyżej przytoczonej wypowiedzi: „[...] wiele osób, które spotkało Służebnicę starało się ją naśladować w życiu duchowym. Poza tym po jej śmierci, mając w pamięci oddanie Bogu Leonii i czynną miłość do każdego człowieka, wielu z ufnością i wiarą szuka jej orędownictwa u Boga w różnych potrzebach” (s. 6). Ze świadectw wynika, że wielu modlących się przez wstawiennictwo siostry Leonii, otrzymało różne łaski: od uratowania ludzkiego życia, uwolnienia od uzależnienia, odnalezienia życiowej drogi i powołania po pomoc w różnych sytuacjach życiowych, trudnych i banalnych.

Wszystkie świadectwa pokazują, jak Bóg wkracza w życie człowieka, pochylając się nad potrzebami i problemami ludzkimi.

Bardzo trafnie i zarazem syntetycznie doktorant ukazuje na s. 6. Istotę niemowlęstwa duchowego realizowanego przez siostrę Leonię oraz podobieństwa i różnice niemowlęstwa duchowego do *małej drogi* św. Teresy z Lisieux (por. s. 6). Przy tej okazji pan Rynio też umiejętnie wydobywa niektóre cechy osobowości Leonii, które usposabiają ją do realizowania takiej formy życia duchowego.

2. Czy jasno został sformułowany problem pracy?

We wstępie (s. 6-7), czytamy, że doktorant stawia sobie za zadanie ukazanie specyfiki drogi *niemowlęstwa duchowego* siostry Leonii Nastał. To stwierdzenie i kilka następujących zdań odwołują się do problemu, który zdaniem recenzenta, trzeba bardziej szczegółowo opisać.

3. Czy właściwie została dobrana i uporządkowana baza źródłowa oraz czy została prawidłowo dobrana metoda pracy?

Bogata baza bibliograficzna została prawidłowo podzielona i uporządkowana, choć zdaniem recenzenta, podobnie jak w przypadku podjętego problemu, zbyt skąpo opisana.

Z jak dużym wysiłkiem metodycznym musiał zmierzyć się doktorant możemy się przekonać czytając 7 stronę tekstu, gdzie autor pisze: „Siostra Leonia nie pozostawiła po sobie spuścizny literackiej w postaci dzieł naukowych, poświęconych konkretnym zagadnieniom, ale zapiski o charakterze ascetyczno–mistycznym. Jej duchowa refleksja związana z niemowlęstwem duchowym została zawarta w pierwszej grupie tych pism, czyli przede wszystkim w Dzienniku duchowym, ale także w Historii powołania, Notatkach rekolekcyjnych nr 1 i Notatkach rekolekcyjnych nr 2. Wiele cennych informacji na temat życia wewnętrznego Służebnicy znajduje się także w drugiej grupie tych pism, czyli w jej listach (łącznie w liczbie 341). Oprócz w/w pism o charakterze ascetyczno – mistycznym Leonia pozostawiła po sobie twórczość literacką, w skład której wchodzi jej wiersze, inscenizacje, referaty i przemówienia okolicznościowe. Odpisu wszystkich pism, obecnie znajdujących się w Archiwum Głównym Sióstr Służebniczek

w Starej Wsi, dokonano w 1978 roku dla celów postępowania beatyfikacyjnego (maszynowy odpis obejmuje 11 tomów, 2803 strony, z czego 391 przypada na zapiski duchowe). One, głównie te ascetyczno – mistyczne stanowią bazę źródłową rozprawy”.

Niniejsza publikacja ma strukturę monografii z zakresu teologii duchowości i dla wywiązania się z zadań podjętych w pracy, trzeba było wybrać odpowiednią metodę postępowania naukowego. Metoda naukowa jest to zespół postępowań zmierzający do rozwiązania określonego problemu naukowego.

Odpowiednio do przyjętej koncepcji teologii duchowości doktorant we wstępie uzasadnia metodykę zastosowaną w dysertacji. W pierwszym etapie bogaty materiał źródłowy został poddany analizie pod względem treściowym. W badaniach źródłowych wykorzystał też metodę analizy jakościowej zebranych materiałów i poddał je krytycznej ocenie z uwzględnieniem metody porównawczej. Przy syntetyzowaniu przeprowadzonych badań włączał metody indukcyjne: wnioskowanie (inferencja) i koncypowanie. W zakończeniu pracy przedstawił ostateczne wnioski, które są próbą syntetycznego ukazania bogactwa drogi i specyfiki niemowlęctwa duchowego.

Tu autor zmierzył się z poważnym wyzwaniem metodycznym, bo jak pisze: Treści wskazujące na specyfikę drogi niemowlęctwa duchowego są rozproszone w znacznej części i znajdują się w różnych pismach ascetyczno – mistycznych siostry Leonii. Dlatego proces badawczy w rozprawie doktorskiej przeprowadzono najpierw w oparciu o analizę tych pism Służebnicy Bożej, a później dokonano syntezy wyników tejże analizy. Należy zaznaczyć, że w rozprawie nie jest rozstrzygnięta kwestia prawdziwości mistycznych doświadczeń Leonii, opisanych w/w pismach i poddanych procesowi badawczemu. Analiza literatury źródłowej i opracowań pozwoliła na rozłożenie przedmiotu badań na części i weryfikowanie każdej z nich osobno. Z kolei synteza umożliwiła zestawienie i ujęcie badanego materiału w jedną całość. Wnioski zostały sformułowane i wyodrębnione pod koniec każdego z paragrafów, w podsumowaniu, a ostateczne podsumowanie umieszczono na końcu studium” (s. 7-8).

Sposób postępowania i struktura prowadzenia myśli pokazuje, że autor dysertacji, w stopniu dobrym opanował technikę pisania prac naukowych.

4. Czy struktura rozdziałów jest logiczna, kompletna i czy Autor wywiązał się w pracy z postawionego sobie zadania?

Podstawowa część rozprawy składa się z pięciu rozdziałów, konsekwentnie podzielonych na punkty i podpunkty – w sposób prawidłowy.

Pierwszy z nich omawia realia życia duchowego Służebnicy. W tym rozdziale doktorant chce odpowiedzieć na pytanie: co, wpłynęło na jej życiową drogę i duchowość? Na pewno na te ducho-

wość wpłynęło: wychowanie rodzinne (1.3.), życie religijne mieszkańców Starej Wsi (1.2.), duchowość służebniczek starowiejskich (1.3.), *Mała droga* (1.4.), nie wiem w jakim stopniu koncepcje duchowości przełomu XIX/XX wieku? (1.1.).

Trzy następne omawiają specyfikę *niemowlęctwa duchowego* siostry Leonii Marii Nastał.

W rozdziale drugim doktorant przeanalizował przemyślenia siostry Leonii, które wskazują na trynitarny charakter duchowości niemowlęctwa. Autor doktoratu stwierdza: „Zanim Służebnica usłyszy, że jej drogą do zjednoczenia z Panem będzie *niemowlęctwo duchowe*, zostaje zaproszona, aby jedynym jej zajęciem, któremu poświęci się całą swą duszą, była miłość Boga ponad wszystko, ponieważ ona ją przemieni i przeistoczy. Podejmując to zaproszenie, żyjąc taką miłością Leonia odkrywa, że cała Przenajświętsza Trójca *rozgościła się* w jej duszy, *zapraszając [...] do poufalej rozmowy*” (s. 7). „By jednak było to możliwe, powinna poddać się pod działanie Ducha Świętego i być wobec Niego tak uległą i pokorną, jak dziecko” (s. 7).

W trzecim rozdziale doktorant zagłębia się w główne obszary duchowości niemowlęctwa.

Zasadnicza problematyka tego rozdziału skupia się wokół szczególnych przejawów i postaw, jakie dążący do komunii z Bogiem winien przyjąć, aby zrealizować tę drogę duchowości. Tu doktorant kolejno omawia: 3.1. *Miłość w posłuszeństwie*, 3.2. *Naśladowanie Jezusa Niemowlęcia*, 3.3. *Bycie duszą ofiarną*, 3.4. *Dziecięcy kontakt z Maryją*. Recenzent jest zdania, że ten rozdział najtrafniej odnosi się do tytułu dysertacji

Czwarty rozdział przedstawia środki i sposoby urzeczywistniania *niemowlęctwa duchowego*. Wśród nich doktorant kolejno ukazuje: sakramenty, modlitwę i ascezę oraz kierownictwo duchowe. Trzeba przyznać, że autor starał się wydobyć pewną specyfikę tych „środków” w odniesieniu do niemowlęctwa duchowego, ale są to środki urzeczywistniania każdej drogi duchowości.

W ostatnim rozdziale doktorant przedstawił duchowe owoce wynikające z podjęcia *niemowlęctwa duchowego*. Dokonał tego głównie w oparciu o przeanalizowanie postawy duchowej siostry Leonii. Jako najważniejszą cechę w jej postawie doktorant dostrzega *oddanie doskonałej chwały Bogu* (5.1.). Odwołując się do przemyśleń Leonii doktorant pisze: „Na pierwszy plan wysuwa się tutaj oddanie *doskonałej chwały Bogu*, czyli *całą siłą swojego jestestwa*. Taką może odebrać z *ust niemowlątek i ssących*, którzy nic sobie nie przypisują, nie szukają w tym jakiegoś *własnego interesu*. *Duchowe niemowlęta* są także zaproszone przez Chrystusa do wynagradzania Mu za grzeszników” (s. 11). Kolejnymi owocami tej duchowości jest: *Wynagrodzenie Jezusowi* (5.2.) oraz *Świadome zaangażowanie w apostołstwo* (5.3).

Reasumując odpowiedzi na pytania postawione w tym punkcie: Czy struktura rozdziałów jest logiczna, kompletna i czy autor wywiązał się w pracy z postawionego sobie zadania?, trzeba odpowiedzieć jednoznacznie pozytywnie.

Uwagi i pytania

Mam jedną uwagę natury ogólnej: tytuł pracy sugeruje, że autor będzie się zajmował tylko specyfiką drogi niemowlęstwa duchowego siostry Leonii Nastał. W samej pracy ta specyfika bardziej wybrzmiewa niż w planie, gdzie tylko trzeci rozdział odnosi się wprost do tytułu. Wydaje mi się, że bezpieczniej zostawić w tytule, droga niemowlęstwa duchowego, co bardziej odpowiada treści pracy.

W pracy zdarzają się potknięcia wynikające ze zmęczenia, które nie pozwala zauważyć błędów technicznych, np. „Samo przebywanie Boga Ojca w duszy siostry Leonii pozwala jej przyjąć i zaakceptować drogę niemowlęstwa jako tą, która umożliwi podtrzymywanie z Nim miłosnych relacji” (s. 524). Jeśli by było: ”kroczyła tą drogą” – to by było poprawnie, ale jeżeli jest: „zaakceptować drogę niemowlęstwa”, powinno być jako tę – jest dość częsty błąd u piszących. „*Duchowe niemowlęta* powinni być całkowicie uległ Duchowi Świętemu i Jemu poddane”?

Czasem też zdarza się niejasność w wyrażaniu myśli: „Doświadczanie obecności Trójcy Świętej i umiłowania przez Boga Ojca jest możliwe dzięki budowaniu żywej komunii z Jezusem Chrystusem. By to nastąpiło i mogła poznać tajemnice Jego Serca, powinna stać się małą, czerpiąc w tym względzie wzór od Bożego Niemowlęcia. Wtedy odkryje, że Zbawiciel oddaje się ludziom tak, jak kiedyś oddał się dobrowolnie w Ogrodzie Oliwnym swoim oprawcom. Dlatego staje się więźniem ludzkiej duszy, ale *więźniem Miłości*. Nie chce jednak być traktowanym, jak więzień, ale jako król, ponieważ nim istotnie jest. Każda dusza jest więc dla Niego osobnym królestwem, podarowanym przez Ojca niebieskiego i wysłużonym przez śmierć na krzyżu” (s. 524-525).

Myślę, że gdyby praca miała się ukazać drukiem, a chyba po uwzględnieniu uwag i pewnym skróceniu, na to zasługuje.

Doktorant formułuje niektóre swoje myśli w formie dyskusyjnej, np. „Pomimo tego, że w zapiskach Leonii nie ma żadnej jednoznacznej wzmianki, jaki związek takie jej doświadczenia mają z niemowlęstwem duchowym, to przeprowadzona analiza pozwoliła uznać obecność Trójjedynego Boga w duszy ludzkiej za pierwsze źródło drogi niemowlęstwa” ? (s.524).

„Warto pamiętać, że nakreślenie specyfiki niemowlęstwa duchowego narzuciło konieczność przebadania wszystkich jego aspektów. Stąd niemożliwa była bardziej wnikliwa analiza niektórych jego aspektów” (s.532) – czyżby?

Chciałbym doktorantowi postawić dwa pytania:

1. Autor w pracy pisze o dwu procesach na drodze życia duchowego: upodobnieniu się do Chrystusa i naśladowaniu Chrystusa – chciałbym usłyszeć, jak doktorant rozumie te dwa pojęcia?
2. Proszę wymienić dwie najistotniejsze cechy ukazujące specyfikę duchowości niemowlęstwa i krótko je scharakteryzować?

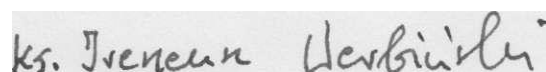
Wnioski końcowe

Praca doktorska mgr lic. Dominika Rydiana stanowi bardzo ciekawe, solidne i oryginalne studium naukowe w zakresie podjętego problemu. Rozprawa ma charakter źródłowy, co doktorant umiejętnie prezentuje na s. 521. W tym wypadku, najpierw trzeba było przeanalizować materiał odznaczający się ogromną różnorodnością. Tego typu materiał wymaga od badacza dobrego przygotowania metodycznego i takim badaczem okazał się Dominik Rydian.

Na szczególne podkreślenie zasługuje zakończenie, chyba najbardziej szczegółowe z jakim ja osobiście spotkałem się przy pisaniu recenzji. W zakończeniu doktorant bardzo precyzyjnie i konsekwentnie ukazuje owoce swoich badań, precyzuje niektóre oświadczenia duchowe Leonii, w tym też bardzo trudne do wyrażenia doświadczenia mistyczne i stawia dalsze postulaty badawcze, które chce kontynuować, czego doktorantowi życzę.

Recenzent z uznaniem ocenia wyniki osiągnięte przez doktoranta, a poczynione uwagi czy postawione pytania w trakcie merytorycznej oceny pracy doktorskiej, w niczym nie umniejszają istotnej wartości dysertacji, zaś są podyktowane chęcią pomocy w jej udoskonaleniu.

Metodyczny i merytoryczny poziom pracy w pełni pozwala recenzentowi wnieść wniosek do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu o dopuszczenie mgr lic. Dominika Rydiana do kontynuowania dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński

Akademia Jagiellońska w Toruniu

Toruń 15. 04.2022r.